

Коме треба “Истанбулска декларација”?

Пише: Слободан Дурмановић
понедељак, 10 мај 2010 16:48

Након што је Скупштина Србије донела Декларацију о осуди злочина у Сребреници, те пошто је потписана “Истанбулска декларација”, могао се стећи утисак да су се између власти РС и Србије појавили озбиљни проблеми у комуникацији, а можда и веће политичке разлике. С друге стране, пак, и у Бањалуци и у Београду се труде да разлику у ставовима ублаже реториком која би била подношљива њиховим бирачима, превасходно у Републици Српској.

Истанбулска пречица од Сарајева до Београда

Било је, дакле, очито да је Декларација о осуди злочина у Сребреници наишла на велико негодовање у РС, али много боље се не мисли ни о “Истанбулској декларацији”. У РС, изгледа, сумњају да декларација коју су потписали председници Србије и Турске са председавајућим Председништва БиХ није само корак у нормализацији односа две суседне земље – како се обично представља – већ да тај комад папира може бити и увод у стварање атмосфере “меког” притиска на вођство РС у процесу “поспремања” БиХ, кад у тај “недовршени посао” мало чвршће уђу ЕУ и САД. У чему би, је ли, Турска као савезник Бошњака, те Србија као заштитник РС, требало да припомогну Бриселу и Вашингтону, не би ли од БиХ направили “функционалну” државу. А то ће се, је ли, више очекивати након октобарских избора у БиХ, а сада тек толико колико да сви политички актери у БиХ знају шта ће да следи.

Било би добро да је “Истанбулска декларација” документ који, заиста, представља озбиљан корак ка стварању климе дијалога између Београда и Сарајева, а пре свега дијалога у самој БиХ. Да је заиста тако, овај документ био би видно истакнут, ако ништа, а оно барем на почетним веб-страницама надлежних институција у две земље. Али, документ се у тим институцијама некако “затурио”, па се до њега може доћи још једино у оригиналу на енглеском језику, и то алтернативним путевима [\[1\]](#). Баш као што се и до потписивања те декларације дошло.

Елем, као што се већ мање-више зна, одмах по потписивању је српски члан Председништва БиХ Небојша Радмановић најавио да ће оспорити “Истанбулску декларацију”, јер колективни шеф државе није заузео став о том документу, као што би то требало да буде. Но, у име Председништва БиХ и до сада су и Силајџић и хрватски члан Жељко Комшић знали самоиницијативно да наступе, да би се, након тога, РС

Коме треба “Истанбулска декларација”?

Пише: Слободан Дурмановић
понедељак, 10 мај 2010 16:48

оградила од њихових иступа и – на томе би се обично завршавало. Но, сада су се Срби морали оградити и од оног који их, заправо, формално, не представља, али су веровали да он – и ако буде говорио у њихово име – неће то чинити мимо интереса РС. Када је то председник Тадић, ипак, учинио у “Истанбулској декларацији”, вођство РС се потрудило да укаже да је председник Србије “преварен” од Силајџића, али је остало помало нејасно како то да ама баш нико није на време упозорио председника Тадића шта му, је ли, “спремају” Силајџић и турски председник Абдулах Гул. “У вези са овом темом телефоном сам разговарао са председником Тадићем и том приликом сам му рекао да није проблем договор и регионална стабилизација и допринос регионалном миру, већ то што је Силајџић злоупотребио чињеницу да је председавајући Председништва БиХ(...) Тадић ми је рекао да је био уверен да је Силајџић легитимни представник БиХ, што говори о томе да се Силајџић лажно представио и Тадићу”, изјавио је Додик по откривању “преваре” [\[2\]](#)

Председник Србије се “у вези са овом темом” јавности није обраћао, али је београдској *Политици*

, ипак, “у Председништву речено да је унутрашња ствар БиХ ко ће је на скупу представљати, односно да ли је Силајџић имао овлашћење Председништва”

[\[3\]](#)

. Тако смо некако добили одговор на питање како је дошло до “шумова” на вези између Бањалуке и Београда баш када је Тадић одлазио у Истанбул на виђење са Гулом и Силајџићем.

Како је, дакле, председник Србије био необавештен с ким из БиХ и под којим условима може да потпише један важан документ, онда није ни чудо што се у документу нашло и оно што никако није могло, као што је питање повратка избеглица, иако је у Парламентарној скупштини БиХ недавно усвојена Стратегија решавања питања избеглих и расељених лица, и то после дугих и напорних преговора. “Стратегија у равноправан третман ставља две ствари, а то су и повратак и останак. У овој, наводној декларацији, која се може сматрати актом потписаним између два председника, Турске и Србије, и неовлашћеног Хариса Силајџића, стоји да се само покушава обезбедити подршка одрживом повратку. То није сва истина и сва политика која је договорена у БиХ. Ово је конкретан пример на којем се крши договорена политика у БиХ”, поручио је Додик [\[4\]](#). Премијеру РС, али и осталим српским политичарима, засметало је још и то што се у “Истанбулској декларацији” пружа подршка Савету за спровођење мира у БиХ (ПИЦ), који се у РС најчешће сматра “недејтонским телом”, као и недореченост става о “самозаштити и целовитости БиХ”.

“

Спорно је што је изостао други део, а то је позивање на унутрашњу организацију БиХ, састављену од два ентитета и три народа. Немогуће је одвојити територијални интегритет и субјективитет БиХ од статуса и постојања ентитета и права суверених народа”, навео је Додик

[5]

Но, овде није крај унутрашњим српско-српским разликама. Оним ставовима у тексту “Истанбулске декларације” на које замерке нису имале власти РС, оштро су се успротивиле опозиционе странке у РС и део Тадићеве опозиције у Србији. Основна замерка “сестринских странака” СДС-а и ДСС-а, односи се на подршку позиву БиХ за пријем у Акциони план за чланство(МАП) у НАТО савез, при чему СДС и Коштуница ту подршку виде искључиво као полагано гурање РС у НАТО.

Та већ добро препознатљива линија поделе међу српским политичарима, како стоје ствари, биће све дебља како се БиХ буде приближавала НАТО. Додик, истина, обећава да ће, кад за то дође време, расписати референдум о чланству у Северноатлантској алијанси, док у Додиковој опозицији траже да то буде учињено већ сада, јер опозиционари сматрају да кроз неколико година може бити касно, имајући у виду да се неки од најближих Додикових сарадника отворено залажу за чланство БиХ у НАТО, а и сам Додик, с времена на време, помене “свој лични став” да “нема ништа против уласка у НАТО ако се не доводи у питање РС”. Но, опозиционари не верују да неће бити покушаја битног сужавања надлежности РС приликом приближавања НАТО, а вероватно да у то не верује ни сам Додик, тим пре што је и генерални секретар Алијансе Андрес фог Расмусен у више наврата поменуо “уставну реформу” као један од услова за придруживање НАТО. Но, како се тај услов с временом буде примицао, тако ће и бити јасније јесу ли српско-српске разлике у овој ствари тактичке природе, или су, ипак, по среди дубоке, непремостиве концепцијске разлике. При чему ће једни тврдити да је НАТО безбедносна гаранција опстанка РС, а други да чланство у Алијанси само може убрзати нестанак РС. И једних и других ставова већ има на српској политичкој сцени у РС, али је већа невоља што међу заговорницима једне и друге опције још нема широке и озбиљне дебате, а сва је прилика да је, због дневнополитичких разлога, још дуго неће ни бити.

Зато ће, до потписивања неке другачије декларације, “Истанбулска декларација” остати документ раздора међу Србима, а неће, изгледа, бити од велике користи ни за процес значајније нормализације односа између Београда и Сарајева. Иако су папир из Истанбула у Сарајеву здрушно поздравили и Силајџићеви најљући опоненти међу Бошњацима, сви они су одмах изразили и своје очекивање да ће то бити тек почетак Тадићевог “дисциплиновања” Срба у РС. Другим речима, из Сарајева се, изгледа, очекује Тадићева помоћ у сламању српског отпора процесу пузајуће централизације БиХ, при чему није тешко наслутити да ће било који Тадићев потез који томе не буде водио, бити дочекан као својеврсно “изврдавање” од испуњавања “обећања” из Истанбула. Јер, сама по себи, декларација Тадића, Силајџића и Гула, не може ништа

Коме треба “Истанбулска декларација”?

Пише: Слободан Дурмановић
понедељак, 10 мај 2010 16:48

променити у БиХ уколико на промене не пристану српски политичари у РС.

Уколико Срби наставе са оштрим противљењем најкрупнијим захтевима за промене у виду прекрајања уставних механизма заштите – тачније, суспендовању ентитетског гласања приликом усвајања тзв. европских закона зарад бржег пута ка ЕУ – “Истанбулска декларација” остаће само један акт који је послужио као неуспели покушај њеним потписницима: Гулу да покаже да је Турска незамењива у посредовању у решавању српско-бошњачких спорова, Тадићу да се прикаже као незамењив у решавању тих спорова, а Силајцићу да одбаци оптужбе да је главни реметилачки фактор у процесу побољшања српско-бошњачких односа.

Дуг пут од Истанбула до измирена

Но, сва је прилика да ће “Истанбулска декларација” имати далеко краткорочније ефекте: да Силајцић, напослетку, дође у Београд и пристане да коначно буде одржан први састанак Међудржавног већа за сарадњу Србије и БиХ; а да Тадић, након што је “изнудио” уступак да се злочини над сребреничким Бошњацима назову масакром, поново дође у Поточаре и поклони се жртвама.

После, можда, што шта више неће бити исто, али тешко да ће се ишта битније променити у самој БиХ. Срби и даље неће пристајати да се у Парламентарној скупштини БиХ донесе Декларација о осуди злочина у Сребреници у којој не би били поменути и злочини над Србима, а Силајцић ће и даље гледати да на све начине изврда макар и да изрази жаљење због злочина почињених над Србима. “Увек сам био против свих злочина и осуђивао их, без обзира на то ко су починиоци, а ко њихове жртве. Али, ни почињени злочини, ни жаљење над њима, не смеју бити искоришћени за прекрајање историје и оптужбе да су Сарајево или Бошњаци започели рат. На БиХ је извршена агресија, то јесте чињеница и историја се не може прекрајати”, тако је одговорио Силајцић након потписивања “Истанбулске декларације”, и то пошто га је новинар два пута заредом питао да ли је спреман да упути извињење или изрази жаљење над злочинима које су Бошњаци починили над српским и хрватским цивилима [\[6\]](#).

Силајцић ће, рецимо, подржати – као што је то заиста учинио – да породице побијених војника ЈНА дођу у Сарајево 3. маја и запале свеће на месту масакра у некадашњој Добровољачкој улици, али ће, истовремено, одбити да прихвати чињеницу да је на том месту пре осамнаест година било и злочина над припадницима ЈНА. Штавише, када

Коме треба “Истанбулска декларација”?

Пише: Слободан Дурмановић
понедељак, 10 мај 2010 16:48

председник СДА Сулејман Тихић недавно изјави да је “ту можда било и злочина”, Силајџић ће – малтене оптужујући Тихића за издају – одговорити да је “тог дана извршена агресија на БиХ”. И ту је тачка: преко Силајџића и осталих силајџића неће још дуго моћи да се пробије макар и Тихићева поменута кратка реченица – код Срба у РС прихваћена као наговештај добронамерног геста – јер рат за Силајџића још није завршен, већ је само прекинут. Дакако, таквих силајџића има и у Тихићевој СДА и у Лагумџијином СДП-у БиХ, а поред њих Срби ће још дуго година чекати на макар мали гест жаљења, а о извињењима да и не говоримо. Још дуго ће на то извињење чекати и председник Србије, иако га је очекивао већ након 6. децембра 2004. године у Сарајеву, када се први пут извинио због злочина које су починили припадници српског народа.

Ово и сва накнадна извињења, као и тек најављени “изрази жаљења” и према српским жртвама у БиХ од стране председника Хрватске Иве Јосиповића, просто, неће бити довољни да одобривоље не толико српске, колико бошњачке политичаре у БиХ на симболичне гестове помирења. Напокон, та врста симболике у земљи у којој добар део становништва страхује или, пак, (не)вољно сматра да је мир само краћа/дужа пауза до следећег “коначног обрачуна” – неће одагнати колективне страхове све док се можда, како је то неко давно приметио, у БиХ у исто време на три стране не појаве три домаће варијанте Вилија Бранта. Под условом да до тада БиХ остане у целом комаду, са сва три народа у њој.

[1] <http://www.vijesti.ba /politika /10088-Tekst-Istanbulske- deklaracije.html>

[2] Срна, 27. април 2010. године.

[3] <http://www.politika.rs /rubrike /Politika /SHumovi- na- vezama- Beograd- Banjaluka.lt.html>

[4] Срна, 27. април 2010. године.

[5] Исто.

Коме треба “Истанбулска декларација”?

Пише: Слободан Дурмановић
понедељак, 10 мај 2010 16:48

[6] *БХ дани*, 30. април 2010. године.